

Голові спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01
у Рівненському державному гуманітарному університеті

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Пустовіта Григорія Петровича

на дисертаційне дослідження *Шетелі Наталії Ігорівни*

**«ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ В УМОВАХ АКСІОРОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,**

представлене на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
(011 – Освітні, педагогічні науки)

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність рецензованого дослідження обумовлюється сутнісними характеристиками сучасних тенденцій реформування освітнього простору держави. Саме в умовах утвердження нової освітньої парадигми, характерними рисами якої є: орієнтування на особистісно-орієнтовану освіту і творчий розвиток зростаючої особистості, перехід до евристично-пошукової моделі освітнього процесу, оптимальне поєднання теоретичних і практичних компонентів освіти, особливого значення набуває підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури та мистецтв, стимулювання їхнього професійного становлення й самореалізації як конкурентоздатного та кваліфікованого фахівця, а головне, формування ціннісно-сміслового змісту індивідуального буття зі збереженням навичок духовного самовдосконалення й умінь підтримання культурної самобутності українського народу.

У цьому контексті актуальність проблеми дослідження обумовлена сутнісними характеристиками сучасних тенденцій орієнтації освіти України на європейські і світові освітні традиції та цінності, що дає змогу готувати конкурентоспроможного, висококваліфікованого майбутнього фахівця зі сформованими актуальними компетентностями (зокрема, аксіологічною), який буде здатним якісно здійснювати свою професійну діяльність. Саме така стратегія підготовки майбутнього фахівця галузі культури та мистецтв розглядається сьогодні невід'ємною складовою сучасної вищої освіти.

Отже, можемо зробити аргументований висновок, що у такому контексті дисертаційне дослідження, виконане Шетелею Наталією Ігорівною, є безперечно актуальним і своєчасним як для теорії і методики професійної освіти, так і для сучасної педагогічної практики. Підтвердженням правильності останнього висновку є здійснений дисертанткою ґрунтовний аналіз і систематизація сучасних теоретико-методичних основ, концептуальних засад і наукових підходів до побудови аксіорозвивального середовища закладів вищої

освіти у процесі інтеграції у Європейський і світовий освітній простір, зокрема і провідних напрямів формування професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури та мистецтв.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складником комплексної науково-дослідницької теми «Парадигма метамодернізму: нові форми смислу в соціально-інформаційній та мистецькій підсистемах соціокультурного простору» Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (Протокол №4 від 29.10.2021.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Обґрунтованою й логічно завершеною є структура дисертації, зміст якої ґрунтовно презентовано в анотації, вступі, п'яти розділах, висновках, додатках, списку використаних джерел, що за стилем викладу матеріалу відповідають сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – Освітні, педагогічні науки).

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного з розділів дисертаційної роботи, що чітко підпорядковані головній концептуальній ідеї здійсненого дослідження, його меті й завданням, а підсумками є сформульовані дисертанткою ґрунтовні наукові висновки як за кожним з розділів, так і до роботи в цілому. Зрештою, це дало змогу уперше:

- обґрунтувати теоретико-методичні засади проектування й побудови аксіорозвивального середовища у закладі вищої освіти завдяки авторському трактуванню його сутності як складно-структурованому, багаторівневому освітньому простору, що має полісуб'єктний і полікомпонентний зміст, відзначається складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей та особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності;

- схарактеризувати з позиції сучасної парадигми освіти сутність низки провідних понять дослідження: «аксіологічна компетентність» (сукупність особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей фахівця, що визначають зміст і характер його ціннісно-сміслової сфери й окреслюють рівень сформованості аксіологічної культури) у контексті досліджуваної проблеми; «цінність» (культурно визначені ідеали та норми гуманістичного змісту, що мають консолідуючий потенціал і здатність до універсалізації, зумовлюють характер суб'єктивної комунікації з навколишнім світом, детермінують цілі та пріоритети життєвої стратегії в її індивідуальному й соціальному вимірах), «аксіологічна культура» (особливий спосіб соціального буття індивіда, що ґрунтується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-смісловій сфері та набуває виявів у процесах ціннісної самореалізації індивіда, обраних і здійснюваних індивідом життєвих стратегіях); «професійні цінності майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв» (сукупність особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей, які визначають

зміст і характер їхньої професійної діяльності, регулюють взаємодію її суб'єктів, стимулюють особистісне самовираження, впливають на ефективність і результативність професійної діяльності в галузі культури);

- схарактеризовано теоретико-методичні засади формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища;

- визначено критерії оцінювання рівня сформованості аксіологічної компетентності, їхні показники та базові поняття дослідження, а також систематизовано критерії виокремлення педагогічних засобів і технологій, доцільних для реалізації аксіологічного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв;

- розроблено й упроваджено у практику структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища, а також педагогічні умови та засоби її ефективної реалізації;

- удосконалено діагностичний інструментарій, науково-методичний супровід і технологічне забезпечення впровадження структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво».

Отже, можемо зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Шетелі Наталії Ігорівни характеризується науково вивіреною структурою, що охоплює окреслене коло дослідницьких завдань, що дало змогу досягти поставленої мети і розкрити найбільш істотні наукові і суто прикладні результати.

3. Нові факти, одержані здобувачкою.

Беззаперечно заслуговують на увагу і позитивну оцінку визначені й застосовані дисертанткою теоретико-методичні засади дослідження, аналіз яких дав підстави стверджувати про ґрунтовний науково вивірений підхід до виокремлення й застосування у процесі здійснення дослідження важливих положень філософії освіти, зокрема філософсько-культурологічної концепції, сучасних психолого-педагогічних теорій, а також застосування культурологічного, системного, діяльнісного, середовищного, компетентнісного, підходів та міжпредметної інтеграції у розв'язанні провідних завдань дослідження.

Зауважимо, що дисертаційна робота характеризується змістовністю та обґрунтованістю викладених позицій, демонструючи культуру наукового мислення здобувачки, її уміння за допомогою застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів синтезувати емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження, визначати і розв'язувати наукові проблеми, аргументовано й переконливо формулювати узагальнення і висновки.

Заслуговує на увагу і позитивну оцінку удосконалена ідея реалізації аксіологічного підходу як спеціально організованого освітнього процесу, заснованого на ціннісно-принципових конструктах і спрямованого (за

допомогою педагогічних засобів і технологій) на формування професійної культури (зокрема, аксіологічної) майбутніх фахівців різного профілю.

Незаперечно важливим результатом здійсненого дослідження є авторський підхід до практики використання концепту «педагогічні умови» як важливого прикладного феномену у розв'язанні поставлених завдань, що має динамічний характер, соціально-історичну генезу, постає функціональною системою зовнішніх і внутрішніх чинників, що задають змістовні та процесуальні параметри освітнього процесу для досягнення певних результатів навчання, зокрема формування компетентностей (аксіологічної).

Важливим результатом здійсненого теоретико-методичного аналізу конкретних теоретичних і практичних концептів сучасної теорії цінностей є концептуалізація аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв, її змісту, структури та специфіки.

Таким чином, аналіз змісту дисертації дає підстави констатувати, що здобувачці вдалося ґрунтовно схарактеризувати і презентувати теоретико-методичні засади, психолого-педагогічні особливості та конкретні педагогічні умови формування аксіологічної професійної компетентності фахівців в галузі культури і мистецтв у процесі їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертантка на належному науковому рівні обґрунтувала вибір теми, чітко визначила і сформулювала мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, для реалізації яких проаналізовано значний обсяг філософсько-культурологічної, психолого-педагогічної і науково-методичної літератури, державні нормативні документи в галузі вітчизняної освіти. Сформована авторкою джерельна база включає провідні як вітчизняні, так і зарубіжні публікації в галузі формування аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв у закладах вищої освіти, що включають 522 найменування, з них 166 іноземними мовами, зокрема 74 – мовами Ради Європи. Аналіз їх переліку дав змогу констатувати про безперечний доказ наукової і практичної значущості представленої роботи для розвитку теорії і методики професійної освіти та вищої освіти у цілому.

Аналіз тексту дисертації Шетелі Наталії Ігорівни, авторських публікацій дає підстави для висновку про наукову зрілість дисертантки. Що, своєю чергою, дало їй змогу теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально підтвердити ефективність викладених результатів та сформульованих висновків.

Розкриття авторських наукових положень, представлених дисертанткою, коректне з наукової точки зору опрацювання експериментальних даних як на констатувальному, так і на формуальному етапах дослідження, сформульованих висновків у дисертації, а також їх наукова і практична значущість для розвитку теорії і методики професійної освіти, дають підстави

стверджувати про високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У контексті останнього необхідно акцентувати увагу на комплексному застосуванні дисертанткою загальнонаукових та спеціальних методів аналізу й опрацювання здобутих результатів дослідження, як-то: теоретичних, аналітичних, емпіричних, педагогічного моніторингу, педагогічного експерименту, статистичних і графічних. Їх комплексне застосування у процесі дослідження забезпечило достатній рівень представлених на захист результатів. Відтак, було сформовано методичні рекомендації щодо виокремлення блоків дисциплін і подано алгоритм їх дієвого міжпредметного поєднання для підвищення ефективності формування аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв у закладах вищої освіти.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційне дослідження Шетелі Наталії Ігорівни «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти» містить нові, раніше не досліджені і до сьогодні не захищені наукові положення, а досягнуті нею як теоретичні, так і прикладні результати у сукупності розв'язують актуальну теоретико-методичну проблему, сутність якої полягала насамперед у здійсненні цілісного і системного аналізу формування досліджуваного феномена як у вітчизняній, так і зарубіжній педагогічній теорії і, що важливо, в практиці сучасної професійної освіти у закладах вищої освіти.

Актуальним в контексті значущості отриманих авторкою результатів є: виокремлення та обґрунтування педагогічних умов формування аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв; розроблення й запровадження у практику професійної підготовки майбутніх фахівців культури і мистецтв у закладі вищої освіти аксіологічного підходу як спеціально організованого освітнього процесу, заснованого на ціннісно-принципових конструктах і спрямованого (за допомогою педагогічних засобів і технологій) на формування їхньої професійної культури (зокрема, аксіологічної).

Результати дослідження відображені у навчально-методичному посібнику «Концептуально-педагогічні засади професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища» можуть бути використані в освітній діяльності закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища.

Основні положення і результати дослідження упроваджено в практику роботи п'яти закладів вищої освіти, що підтверджено відповідними довідками. Саме останнє актуалізує практичну значущість дисертаційного дослідження Наталії Ігорівни Шетелі.

Рівень апробації результатів дослідження підтверджується також участю дисертантки в науково-практичних конференціях міжнародного й всеукраїнського рівня.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Результати дослідження (матеріали монографій, наукових статей і тез конференцій) можуть бути використані в: освітній діяльності закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища; освітньому процесі здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі 02 «Культура і мистецтво», зокрема для опанування навчальних дисциплін: «Філософія», «Історія української державності і культури», «Історія мистецтва (хореографічного, образотворчого, театрального, музичного тощо)», «Теорія цінностей (аксіологія)», «Ціннісні аспекти культурно-мистецької діяльності», а також під час виконання випускних кваліфікаційних робіт освітньої й аксіологічної спрямованості.

Позитивно оцінюючи як наукову, так і практичну значущість здобутих дисертанткою результатів дослідження, маємо акцентувати увагу на тому, що основні теоретичні положення та практичні напрацювання, висновки, окремі додатки можуть бути використані під час розроблення навчальних програм і курсів, навчально-методичних посібників, робочих зошитів, методичних рекомендацій для здобувачів освіти саме у процесі організації професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури та мистецтв у закладах вищої освіти, підвищенні їхнього фахового рівня в системі післядипломної педагогічної освіти, в діяльності ресурсних центрів освітніх округів тощо.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Оцінка змісту дисертації Шетелі Наталії Ігорівни «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти» дає підстави для висновку, що проведене дослідження відповідає сучасним вимогам до дисертаційних робіт такого спрямування, у якому чітко виокремлено й схарактеризовано мету, завдання, об'єкт, предмет, забезпечено відповідність змісту висновків кожному із завдань дослідження. У сукупності сформульовані висновки до розділів і висновки в цілому логічно і вичерпно характеризують зміст основного тексту дисертації.

У ході реалізації першого завдання дисертанткою здійснено ретроспективний аналіз теоретико-методичних засад феномену галузі культури та мистецтв, виокремлено й схарактеризовано як вітчизняні, так і зарубіжні основні концептуальні ідеї, теорії і наукові підходи та тенденції сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на стан і перспективи розвитку професійної підготовки фахівців галузі культури та мистецтв у вітчизняних закладах вищої освіти, схарактеризовано зміст і потенціал ціннісної освіти для професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв на

основі обґрунтування теоретичних і методичних засад сучасної аксіології у формуванні професійних компетентностей майбутнього фахівця культурно-мистецької галузі в сучасних вітчизняних закладах вищої освіти.

У ході реалізації другого завдання схарактеризовано зміст і потенціал ціннісної освіти для професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв на основі обґрунтування теоретичних і методичних засад сучасної аксіології у формуванні професійних компетентностей майбутнього фахівця культурно-мистецької галузі. Доведено, що саме ціннісно орієнтована освіта постає провідним засобом розвитку креативно-ціннісних і критично-ціннісних властивостей особистості майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. Оскільки мету ціннісної освіти складає становлення ціннісно-сислової сфери та високої аксіологічної культури як основи здатності до визначення життєвих стратегій, розв'язання морально-етичних проблем і здійснення ціннісного вибору (фактично – сформованість аксіологічної компетентності), то її зміст – ознайомлення, розуміння та прийняття універсальних гуманістичних цінностей, які відображають цивілізаційний і культурно-історичний досвід, а також формування ґрунтовних аксіологічних знань для творення ціннісної картини світу.

Розв'язуючи третє завдання, здобувачкою з'ясовано сутність та значення аксіологічного підходу й обґрунтовано методичні засоби його практичної реалізації в освітньому процесі культурно-мистецької освіти. Доведено, що розбудова галузі культури і мистецтв передбачає організацію якісної культурно-мистецької освіти в закладах вищої освіти, сутність якої розглядається як підготовка фахівця до продукування та збереження культурних цінностей, промоції цінностей високої культури. Відтак до якісних характеристик фахівця в галузі культури і мистецтв зараховано сформованість аксіологічної компетентності – з огляду на причетність останнього до виконання завдання забезпечення культурного різноманіття та міжкультурного діалогу, з одного боку, і специфічну суб'єктність у просторі творчих процесів – з іншого.

У межах розв'язання четвертого завдання на основі результатів аналізу теоретичних і практичних напрацювань теорії цінностей і сучасної освітньої практики закладів вищої освіти концептуалізовано аксіологічну професійну компетентність фахівця в галузі культури і мистецтв, її зміст, структуру та специфіку. Схарактеризовано сутність аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв у предметному контексті як сукупності особистих, професійних і соціально-культурних цінностей, що задає характер ціннісно-сислової сфери особистості та формує смисли й цілі життєдіяльності, детермінує способи їхнього досягнення, а у функціональному – як репрезентанта у змісті та характері діяльності індивіда, у способі мислення й поведінки, інтелектуальній та практичній активності, що ґрунтується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-сислової сфері, уможливорює констатацію про те, що сформованість аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» базується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-сислової сфері (як сукупності

особистих, професійних і соціокультурних цінностей). Відтак, за авторським визначенням: 1) особистісні цінності – це сукупність цінностей моральних (порядність) і діяльнісних (самовдосконалення й саморозвиток); 2) професійні цінності – це, передусім, професійна компетентність і професійна самореалізація; 3) основні соціокультурні цінності – це повага до людської гідності, свобода й демократія. Обґрунтоване та деталізоване бачення аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтва є концептуально вагомим для побудови освітньої стратегії формування такої компетентності.

Розв'язуючи п'яте завдання, Наталія Ігорівна представила змістове наповнення базових понять («цінності», «аксіорозвивальне середовище», «аксіологічна компетентність», «аксіологічна культура», «професійні цінності майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва» тощо) і концептів педагогічного знання як засадничих елементів проектування аксіорозвивального середовища. У площині виокремлення як засадничих елементів проектування аксіорозвивального середовища базових понять і концептів педагогічного знання здобувачкою схарактеризовано сучасну педагогіку як наукову галузь, що забезпечує розуміння суб'єктами освітнього процесу цілей освіти і її завдань. Таке трактування функціоналу сучасної педагогіки склало підґрунтя концептуалізації системи педагогічних знань щодо теорії і практики, ресурсів та інструментарію здійснення освітнього процесу в умовах аксіорозвивального середовища. Доведено, що вітчизняні та зарубіжні теоретики і практики у галузі педагогіки одноставні у визнанні фундаментальним завданням сучасної освіти формування культурної особистості з таким ядром, як здатність до самовизначення та культурної ідентифікації, життєтворчості й самоствердження в усіх сферах життєдіяльності, можливим лише за умов особистісно орієнтованого освітнього процесу.

У межах шостого завдання визначено й обґрунтовано методику та засоби проектування аксіорозвивального середовища у вищій школі, що актуалізувало питання упровадження у практику аксіологічної парадигми, сутність якої розглядається як сукупність досягнень аксіологічного знання, що детермінують потребу порушення суспільних проблемних питань та їхнього вирішення у межах сучасної теорії цінностей з огляду на поточну культурну ситуацію, зокрема ціннісну. Таке бачення аксіопарадигми детермінує упровадження заходів аксіологічної інноватизації в освітній процес закладів вищої освіти. У межах якого освітнє розвивальне середовище як аксіорозвивальне середовище визначено складним-структурованим, багаторівневим освітнім простором, що має полісуб'єктний і полікомпонентний зміст, відзначається складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей і особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності. Доведено, що мета функціонування аксіорозвивального середовища має бути співвіднесена із задоволенням ціннісних освітніх потреб здобувачів освіти, пов'язаним із реалізацією передбачених змістом освітнього процесу методів, форм і видів

ціннісно-орієнтованої освітньої діяльності, спрямованої на досягнення певних освітніх результатів: комплексного розвитку професійних компетентностей, психофізичних якостей і особистісних (зокрема, ціннісних) характеристик здобувачів освіти.

У процесі розв'язання сьомого завдання розроблено та експериментально перевірено ефективність структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища, а також педагогічні умови і засоби формування їхньої аксіологічної компетентності. У цьому контексті заслуговує на позитивну оцінку розроблена структурно-функціональна модель формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво», яка демонструє кореляції, функції та динаміку чотирьох блоків (цільового, змістового, технологічно-процесуального, результативно-оцінного), що фіксують відмінності між стартовим і фінішним станом рівня сформованості аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво». Структурно-функціональна модель відзначається зорієнтованістю на конкретну мету – посилення ціннісного складника професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» як запоруки продукування та збереження культурних цінностей, промоції ідей і цінностей високої культури. Практичним результатом реалізації структурно-функціональної моделі постає сформованість аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища на підставі обґрунтованих (і систематизованих) авторських педагогічних умов: 1) формування інтелектуально-когнітивної основи ціннісної мотивації до професійної діяльності; 2) актуалізація ціннісної мотивації до формування розвиненої ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури; 3) активізація життєвої та професійної практик на ціннісних засадах і аксіологічних знаннях; 4) заохочення особистісного (ціннісного) саморозвитку на основі особистої участі у творенні ціннісно-сислових конструктів. Для кожної з означених педагогічних умов дібрано й обґрунтовано систему методичних заходів їхньої реалізації.

Відповідно проведено підсумковий та контрольний етапи експериментального дослідження, на підставі чого доведено ефективність розробленої структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво».

Отже, виконане дисертаційне дослідження має суттєву наукову новизну й практичну значущість, оскільки в ній на підґрунті ретроспективного аналізу вперше концептуалізовано й експериментально перевірено теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти із прогнозованим результатом навчання – сформованістю їхньої аксіологічної компетентності.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Шетелі Наталії Ігорівни «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти», відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У цілому дисертанткою логічно представлено основні теоретичні і методичні підходи до формування аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв (культурологічний, системний, діяльнісний, середовищний, компетентнісний та міжпредметної інтеграції). На жаль, поза увагою залишився трансдисциплінарний підхід, що дав би змогу з наукових позицій більш ґрунтовно репрезентувати процес формування досліджуваного феномена у взаємозв'язку різних навчальних курсів у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв.

2. Здобувачка, характеризуючи мотивації, що спонукали її взятися за обрану тему дисертації, обґрунтовано вказує на суспільну потребу «в розбудові ефективної галузі культури і мистецтв, що здатна забезпечувати реалізацію завдань продукування й збереження культурних цінностей, промоції цінностей високої культури, забезпечення культурного різноманіття й міжкультурного діалогу у поєднанні із промоцією традиційних (національних) культурних цінностей» (С. 24). Згодом у тексті роботи Н. І. Шетеля надає визначення поняттям «цінності» (С. 106) і «професійні цінності» (С. 121), натомість без визначення залишилися поняття «цінності високої культури» і «традиційні (національні) культурні цінності». Вважаємо, що їхнє понятійне оформлення додало б ґрунтовності позиціям дослідниці, яка правильно позначила ці актуальні підходи, однак не надала відповідної деталізації їх змісту.

3. Заслуговують на увагу обґрунтовані Н. І. Шетелею позиції щодо змістовного наповнення особистих, професійних і соціокультурних цінностей майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв. Характеризуючи їх фактичною основою професійної ефективності, здобувачка концентрує увагу на дослідженні їхнього статусу й специфіки (С.160-173), що є ґрунтовним і актуальним сьогодні. Водночас є питання, щодо процедури конкретизації особистих, професійних і соціокультурних цінностей. Приміром, маємо на увазі підстави включення професійної компетентності й професійної реалізації як цінностей до групи фундаментальних професійних цінностей (С. 169). Чому пріоритет надано саме їм?

4. Обравши предметом дослідження педагогічну систему професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти, Н. І. Шетеля переважну частку дослідницької уваги зосереджує на феномені аксіорозвивального середовища. Позитивним моментом роботи є чітке розмежування вказаного феномену й феномену освітнього розвивального середовища як фундаментального концепту. Зрештою, дисертантка визначає аксіорозвивальне середовище «... як складно-структурований, багаторівневий освітній простір, який має полісуб'єктний й полікомпонентний зміст, характеризується складною

внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей й особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності». Постає запитання, як врахувати, а головне, забезпечити управління й керуваність кореляцій й інтегральних впливів у просторі полісуб'єктного аксіорозвивального середовища?

5. Здобувачка справедливо відзначає, що «принциповим моментом дослідницької роботи є практична перевірка її результатів» (С. 273). Отож, в роботі запропоновано авторську змістово-функціональну модель формування аксіологічної професійної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища. Наскільки можна зрозуміти з тексту роботи, ефективність моделі передусім перевірялася на базі Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) та Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (УжІКіМ). Виникає питання: чи достатньої такої бази дослідження для відповідних узагальнень і висновків?

6. На підставі опрацювання значного обсягу теоретичного й емпіричного матеріалу Н. І. Шетеля пропонує власну методика проектування аксіорозвивального середовища у вищій школі. За такого підходу здобувачка наголошує, що методика має універсальний характер. Що є підставою такого переходу з рівня вирішення конкретних освітньо-методичних завдань – формування аксіологічної компетентності у майбутнього фахівця галузі культури і мистецтв, на загально-методичний рівень універсальної методики професійної підготовки фахівців різного профілю?

7. З огляду на теоретичну і практичну значущість дисертаційної роботи, слід висловити побажання Наталії Ігорівні щодо подальшого впровадження отриманих результатів у вигляді окремого методичного посібника чи ґрунтовних методичних рекомендацій для викладачів закладів вищої і післядипломної педагогічної освіти.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Виконана робота свідчить про високі професійні здібності здобувачки та відповідний рівень її наукового мислення.

9. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Основні положення та результати дисертації відображено у 39 наукових публікаціях (із них 26 одноосібні): 21 відображають основні результати дослідження (з них 1 одноосібна монографія, 1 розділ у колективній монографії, 1 методичний посібник, 3 статті є індексованими в наукометричних базах Web Of Science, Scopus, 15 статей у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України), 18 додатково висвітлюють результати дисертації (серед них 1 розділ у колективній монографії, 9 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій, 8 статей апробаційного характеру).

10. Ідентичність змісту анотації й основних положень дисертації.

Структурна побудова, зміст, висновки, що викладені в анотації й авторефераті, повністю відображають основні положення здійсненого дослідження. Дисертація та автореферат оформлені згідно з чинними вимогами. Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

11. Висновок.

Дисертація Шетелі Наталії Ігорівни «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам пп. 7-9 «Порядоку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних досліджень, а її авторка – Шетеля Наталія Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри природничо-математичної освіти
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

П. Пустовіт

Лідія Пустовіт
Зав. канцелярії С. Шепель

